

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Збірник наукових праць

Збірник засновано у 2015 році

Випуск 1, 2019
Том 2

Київ • 2019

НАУКОВИЙ ВІСНИК ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА

Збірник наукових праць
Випуск 1, 2019
Виходить 6 разів на рік

Збірник заснований у вересні 2015 року.
Засновник: Науково-дослідний інститут публічного права.
Свідоцтво про державну реєстрацію – серія КВ № 21525-11425 Р від 08.09.2015.
Ухвалено до друку та поширення через мережу Internet
вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права
(протокол № 1 від 17.01.2019 р.).

Збірник наукових праць «Науковий вісник публічного та приватного права» включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін на підставі Наказу МОН України від 11 липня 2016 року № 820 (Додаток 12).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Галуцько В.В. – доктор юридичних наук, професор (головний редактор); **Дрозд О.Ю.** – доктор юридичних наук, доцент (науковий редактор); **Биргеу М.М.** – доктор юридичних наук, професор (Республіка Молдова); **Бобрик В.І.** – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник; **Гаруст Ю.В.** – доктор юридичних наук, доцент; **Діхтієвський П.В.** – доктор юридичних наук, професор; **Іншин М.І.** – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України; **Карел Марек** – доктор права, кандидат юридичних наук, професор (Чеська Республіка); **Короєд С.О.** – доктор юридичних наук; **Курило В.І.** – доктор юридичних наук, професор, академік АН ВО України; **Лошицький М.В.** – доктор юридичних наук, професор; **Овчарук С.С.** – доктор юридичних наук, доцент; **Прилипко С.М.** – доктор юридичних наук, професор, член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, академік Національної академії правових наук України, Заслужений діяч науки і техніки України; **Світличний О.П.** – доктор юридичних наук, професор.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію автора.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.

Н 34 Науковий вісник публічного та приватного права : Збірник наукових праць. Випуск 1. Т. 2. – К. : Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. – 242 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії публічного адміністрування, адміністративного, конституційного, цивільного, трудового, екологічного, кримінального і кримінально-процесуального права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто цікавиться проблемами публічного та приватного права.

Адреса редакції:
Науково-дослідний інститут публічного права
03118, м. Київ, вул. Козацька, 116, к. 206, тел. (044) 228-10-31
www.nvppp.in.ua

ISSN 2618-1258 (Print)
ISSN 2618-1266 (Online)

© Науково-дослідний інститут публічного права, 2019

ЗМІСТ

БАЛЮК І.А. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕНОСТІ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА УКРАЇНИ.....	3
ВОЛЬВАЧ Б.В. МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ У СИСТЕМІ ПРАВОВОГО Р РЕГУЛЮВАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА БАНКРУТСТВА.....	9
ГОЛЬЄВА Н.К. ДИСФУНКЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	15
МАЗАЛОВА А.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У ФОРМІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	22
ПОПКОВ П.О. ВИКОНАННЯ УХВАЛИ ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ В ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	28
<i>ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ</i>	
БІЛИК О.А. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЧАСТКОВОГО БЕЗРОБІТТЯ В ЧЕХІЇ.....	33
<i>АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО</i>	
ЛИПЕЦЬ Л.В., ЧИКІН О.О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В АСПЕКТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....	39
ЛУГОВИЙ В.О. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ.....	44
МАТВІЙЧУК А.В. РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЯК СФЕРА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	51
МАТЧУК С.В., САВРАНЧУК Л.Л. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ (ДЕРЖАВНИХ) СЛУЖБОВЦІВ.....	57
МЕЛЬНИК С.М. ВІЙСЬКОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	62
МОГИЛЕВСЬКА Л.Г. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ.....	68
ПАСЬКО Т.Г. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕКСПЕРТА, ПЕРЕКЛАДАЧА ТА СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕВИЇЗНИХ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК.....	72
РАДЧЕНКО О.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО СТАДІЙ.....	78
САВЧУК О.Я. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАСОБІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	92

СИДОРЕНКО В.В., НОВАК Я.В. СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ.....	97
СОФ'ІН М.І. ДО ПИТАННЯ ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	102
ТИХОНОВА О.В. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОДОВОГО ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ.....	107
ФЕНИЧ Я.В. ПРИПИНЕННЯ ГРОМАДЯНСТВА В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ГРОМАДЯНСТВО.....	111
ХОМУТЯНСЬКИЙ В.В. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	116
ШЕНГЕЛЬ А.Д. ТЛУМАЧЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПОСТІЙНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА НЕРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ: ОГЛЯД СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	124
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО	
БІДНЯК Г.С. ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ПЕРЕВІРКИ ДОКУМЕНТІВ.....	130
ВАКУЛИК О.О. ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ.....	133
ВІЛЬГУШИНСЬКИЙ В.М. ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ГЛАСНЕ І ВІДКРИТЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	138
ДОБРОСКОК А.Ю. ПІДСТАВИ ТА МЕЖІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ВАНДАЛІЗМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	145
КІЗИМЕНКО Є.В. ЛАТЕНТНІСТЬ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОСЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ.....	152
КОЛОС А.С. ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ТА ВІДБУВАННЯ ПОКАРАНЬ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ.....	157
ОЛІЙНИК О.С. ПОНЯТТЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ ОЗНАКИ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	161
ПОПКО В.В. СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ПОБУДОВИ.....	167
САЛМАНОВА О.Ю. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ НЕДОТОРКАННІСТЮ.....	177
СОБКО Г.М., ПАЦАЛОВА О.О. ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	184

ФОМІНА Т.Г., АБЛАМСЬКИЙ С.С. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ УХВАЛИ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВОДУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	188
ЦИГАНОК С.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРОКУРАТУРИ.....	194
ЧАБАНЮК В.Д. КВАЛІФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ПРОЯВІВ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....	197
<i>СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА</i>	
КАЛАТУР М.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СЛІДЧИХ ОРГАНІВ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ.....	205
<i>МІЖНАРОДНЕ ПРАВО</i>	
БОНДАРЕНКО Н.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ.....	212
ГАЛАГАН С.О. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ПРО СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ.....	221
МИХАЙЛОВСЬКИЙ В.І., КОСТЮК О.В. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КРИПТОВАЛЮТИ»: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	226
РЕМЕЗ О.Л. БЕЗПЕКА В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ.....	231

ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ТА ВІДБУВАННЯ ПОКАРАНЬ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ

Гарантії дотримання прав людини і громадянина під час виконання та відбування покарань є невіддільним елементом гуманізації кримінально-виконавчого процесу. Сьогодні, у ході реформування вітчизняної кримінально-виконавчої системи, одним з найактуальніших питань залишається погодження її з міжнародними стандартами беззаперечного дотримання прав людини та громадянина. Попри те, що до Кримінально-виконавчого кодексу внесено чимало змін, які відповідають принципам міжнародного права, напрацьовано нові нормативні документи, які регламентують проведення реформ у пенітенціарних установах, реформування здійснюється дуже повільно та недостатньо ефективно. Отже, дотримання прав і свобод людини під час виконання і відбування покарань є актуальною проблемою і потребує негайного вирішення.

У статті розглянуто основні напрями реформування кримінально-виконавчої системи в Україні у контексті дотримання основних прав і свобод людини. Здійснено огляд нормативних документів, що регламентують процес реформування пенітенціарної системи, проєктів нормативно-правових актів. Розглянуто ряд основних конституційних прав і свобод людини та проблеми їх реалізації під час виконання та відбування покарань, зокрема, право на свободу і особисту недоторканість, на спілкування із сім'єю, охорону здоров'я та медичну допомогу, виборче право. Зазначено, що у контексті забезпечення конституційних прав і свобод людини особливе значення мають юридичні гарантії як система норм, принципів, умов і вимог закону, які забезпечують здійснення, додержання та охорону прав та свобод людини, відновлення порушених прав.

Доведено необхідність подальшого реформування системи громадського контролю як дієвого та ефективного механізму забезпечення дотримання прав і свобод людини в установах виконання покарань. Розглянуто актуальні питання роботи спостережних комісій, які покликані сприяти підвищенню ролі громадських організацій у створенні належних умов відбування покарання та забезпечення дотримання прав і свобод людини.

Водночас акцентовано увагу на тому, що громадський контроль мають право здійснювати не лише спостережні комісії, а й правозахисні організації, релігійні об'єднання, благодійні фонди. Необхідно створити всі умови для роботи таких організацій. Адже саме відкритий суспільний контроль із залученням широкого кола суб'єктів буде важливою передумовою дотримання прав і свобод людини в установах відбування покарань.

Ключові слова: права і свободи людини, кримінально-виконавча система, юридичні гарантії, громадський контроль.

The guarantees of the observance of human and civil rights during the execution and serving of punishment are an integral part of the humanization of the criminal-enforcement process. Today, in the course of reforming the domestic criminal-executive system, one of the most urgent issues remains its coordination with international standards of unconditional compliance with human and citizen rights. Despite the fact that many changes have been made to the Criminal-Executive Code that are in line with the principles of international law and new normative documents regulating the implementation of reforms in penitentiary institutions have been developed, reforming

is carried out very slowly and inefficiently. Therefore, the observance of human rights and freedoms during the execution and serving of punishment is an urgent problem and needs immediate resolution.

The article deals with the main directions of reforming the criminal-executive system in Ukraine in the context of compliance with the basic human rights and freedoms. The review of the normative documents regulating the process of reforming the penitentiary system as well as draft normative legal acts was carried out. A number of basic constitutional human rights and freedoms and the problems of their exercise during the execution and serving of sentences are considered, in particular, the right to liberty and personal integrity, to communicate with family, to health care and medical care, and the right to vote. It is noted that in the context of providing constitutional rights and freedoms, of special importance are legal guarantees as a system of norms, principles, conditions and requirements of the law that ensure the implementation, observance and protection of human rights and freedoms, and the restoration of violated rights.

The necessity of further reformation of the system of public control as an effective mechanism for ensuring observance of human rights and freedoms in penitentiary institutions is proved. The topical issues of the work of supervisory committees, which are intended to increase the role of public organizations in creating the proper conditions for serving punishment and ensuring the observance of human rights and freedoms, are considered.

At the same time, attention is paid to the fact that not only supervisory committees, but also human rights organizations, religious associations and charitable foundations, have the right to exercise public control. It is necessary to create all necessary conditions for the work of such organizations. After all, it is open public control with the involvement of a wide range of subjects that will be an important prerequisite for the observance of human rights and freedoms in penitentiary institutions.

Key words: *human rights and freedoms, criminal-executive system, legal guarantees, public control.*

Вступ. Конституція України проголошує права і свободи людини і громадянина як вищу цінність. Інтеграція до Європейського Союзу передбачає гуманізацію кримінально-виконавчого процесу, реформування органів кримінально-виконавчої системи з використанням позитивного зарубіжного досвіду вдосконалення й підвищення ефективності діяльності пенітенціарних установ, беззаперечного дотримання прав людини та громадянина. На жаль, реформування кримінально-виконавчої системи України здійснюється дуже повільно та недостатньо ефективно. Вона залишається досить далекою від міжнародних стандартів, а дотримання прав людини під час виконання і відбування покарань є досить важливою проблемою сьогодення і потребує негайного вирішення.

Теоретичні та практичні питання гарантування прав і свобод людини під час виконання і відбування покарань є предметом досліджень вітчизняних науковців, серед яких К.А. Автухов, О.В. Гальцова, А.П. Гель, М.В. Романов, А.Х. Степанюк, В.О. Човган, І.С. Яковець та інші. Однак, беручи до уваги те, що вітчизняна пенітенціарна система не повністю відповідає принципам гуманізму, сьогодні актуальним залишається питання наукового вивчення та усунення нормативних недоліків з метою приведення кримінально-виконавчої системи до міжнародних стандартів та дотримання прав і свобод людини під час виконання та відбування покарань.

Постановка завдання. Розглянути основні напрями реформування кримінально-виконавчої системи в Україні у контексті дотримання прав і свобод людини, розкрити проблематику їх дотримання під час виконання і відбування покарань. Довести необхідність розширення реформування системи громадського контролю в установах виконання і відбування покарань.

Результати дослідження. Сьогодні в Україні існує досить великий перелік нормативно-правових документів, що регламентують реформування кримінально-виконавчої системи. Так, реформування передбачено Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року [8], Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [10], Концепцією реформування (розвитку) пенітенціарної системи України [2] та іншими стратегічними та програмними документами.

З метою реформування пенітенціарної системи та пробації розроблено логічну модель – «Паспорт пенітенціарної реформи», затверджену рішенням колегії Мініюсту від 29 березня 2018

(протокол №1/2018), відповідно до якої визначено стратегічні цілі, операційні цілі та завдання реформи до 2021 року. Він закріплює суттєві перспективи розвитку прав людини у пенітенціарній сфері, хоча деякі положення щодо криміналізації окремих діянь не повністю відповідають міжнародним стандартам.

Слід нагадати, що Проект Закону України «Про пенітенціарну систему», який має на меті кардинально змінити концепцію пенітенціарної системи, на жаль, ще не прийнятий і знаходиться у профільному комітеті Верховної Ради [6].

Однак найважливішим принципом інституту прав людини є їх гарантованість. Можна декларувати широкий спектр прав і свобод, але вони тільки тоді знаходять свою справжню цінність, коли кожен громадянин має можливість ними скористатися, а держава здатна гарантувати їх дотримання.

У контексті забезпечення конституційних прав і свобод людини особливе значення мають юридичні гарантії. Юридичні гарантії прав і свобод людини – система норм, принципів, умов і вимог закону, які забезпечують здійснення, додержання та охорону прав та свобод людини, відновлення порушених прав [11, с. 286].

Важливими гарантіями є закріплення у ст. 21 і 22 Конституції України положень про те, що права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними і під час прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу наявних прав і свобод.

Неприпустимість звуження наявних прав і свобод – основний принцип правової держави, через який під час прийняття нових законів неприпустимо будь-яке звуження змісту і обсягу наявних прав і свобод людини. Закони, що містять права і свободи, не підлягають зміні в бік погіршення статусу особи [11, с. 294].

У розділі Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» закріплено широкий спектр прав і свобод людини й громадянина, що охоплює всі без винятку права і свободи, які демократичною світовою спільнотою прийнято вважати за відповідні гуманістичні стандарти в цій сфері суспільного і державного життя.

Необхідно пам'ятати, що особи, які відбувають покарання, зберігають всі права людини, за виключенням тих, в яких вони обмежені у зв'язку з позбавленням волі.

Наприклад, право на свободу і особисту недоторканість, на свободу пересувань є обмеженими, що зумовлено самим характером перебування у місцях відбування покарань, так само як і свобода спілкування. Але засуджені не повністю позбавлені навіть цих прав, оскільки вони рідко знаходяться в повній ізоляції.

Щодо права на спілкування з сім'єю (Загальна декларація прав людини, ст. 12), то забезпечення максимально можливого доступу до сімей повинно бути складовою частиною системи, яка гуманно ставиться до засуджених. Визнання важливості підтримки контактів засуджених з сім'ями є аргументом на користь того, щоб місце проживання засудженого виступало в ролі визначального фактора під час вирішення питання про те, у яку виправну колонію він повинен бути направлений для відбування покарання.

Право на охорону здоров'я та медичну допомогу гарантується Конституцією України (ст. 49). Засуджені, незалежно від характеру їх злочину, зберігають за собою право на найвищий рівень їх фізичного та психічного здоров'я, що декларується у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (ст. 12). Крім того, засуджені повинні мати змогу користуватися медичним обслуговуванням без дискримінації в зв'язку з їх юридичним становищем (Основні принципи поведінки з ув'язненими, принцип 9). У кожній установі виконання покарань як мінімум необхідно забезпечити: регулярні консультації амбулаторних хворих, надання невідкладної допомоги, належним чином обладнане приміщення для надання консультацій і лікування засуджених, запас необхідних ліків і препаратів, обладнання для проведення фізіотерапії та відновлення після закінчення курсу лікування, спеціальні дієти, які необхідні за медичними показаннями.

Право особи брати участь у виборах, що надає їй безпосередню участь в державотворчому процесі відображається не лише у внутрішньому законодавстві (ст. 38 Конституції України), а й у важливих міжнародно-правових актах. Зокрема, це зазначено у ст. 21 Загальної декларації прав людини та ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. В Україні дане право закріплене у ст. 38 Конституції України. У зв'язку з цим сьогодні одним із найважливіших питань залишається реалізація виборчого права засудженими особами. Однак слід розуміти, що дана категорія громадян є обмеженою в активній реалізації виборчого права, тобто не може висувати свою кандидатуру та бути кандидатами під час виборів до органів державної влади.

Дієвим механізмом дотримання прав людини у процесі виконання і відбування покарань є громадський контроль за діяльністю пенітенціарних установ. Ще у Мінімальних стандартних правилах поводження з ув'язненими, прийнятих 30 серпня 1955 року на першому Конгресі Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, вказується на необхідність залучення громадськості до виховання засуджених [5].

Кримінально-виконавчий кодекс України визначив особливе місце громадського контролю та закріпив один з основних принципів кримінально-виконавчого законодавства – участь громадськості в діяльності органів та установ виконання покарання. Участь у виправленні та ресоціалізації засуджених та проведенні соціально-виховної роботи з ними можуть брати об'єднання громадян, релігійні або благодійні організації, окремі особи [4].

Для забезпечення громадського контролю за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань передбачається створення спостережних комісій.

Утворення спостережних комісій виконкоматами та держадміністраціями з одночасним обов'язковим включенням до них представників громадських організацій передбачає співпрацю влади та громадськості. Влада має реальну можливість надати фінансування та організаційно-технічне забезпечення здійснюваних заходів, надати форму владних приписів рішенням спостережної комісії, а громадські організації мають для цього не тільки фінансові можливості, а і вільний час та бажання. Крім цього, спостережні комісії є своєрідною зв'язувальною ланкою між владою, суспільством та засудженим.

Однак діяльність спостережних комісій в Україні піддається критиці з боку деяких правозахисних та громадських організацій, насамперед за існуючий формалізм, неможливість впливу на адміністрації установ виконання покарань у разі порушення прав засуджених, відсутність реальних можливостей для допомоги звільненим особам та організації контролю за їх поведінкою.

Необхідно зазначити, що громадський контроль не можна зводити до діяльності наявних спостережних комісій. Коло суб'єктів цивільного контролю має бути набагато ширше за рахунок представників правозахисних організацій, наукових кіл, релігійних об'єднань і благодійних фондів. Список суб'єктів суспільного контролю повинен бути відкритим. Такий контроль буде важливою передумовою дотримання прав і свобод людини.

Висновки. Кримінально-виконавча система України залишається досить далекою від міжнародних стандартів, а дотримання прав людини під час виконання та відбування покарань є важливою проблемою сьогодення і потребує негайного вирішення.

Позбавлення волі пов'язане з певними обмеженнями, і тому для забезпечення прав засуджених необхідна їх детальна регламентація в кримінально-виконавчому законодавстві, що своєю чергою має відповідати загально визначеним міжнародним стандартам.

Дієвим механізмом дотримання прав і свобод людини в установах відбування покарань є громадський контроль. Відкритість кримінально-виконавчої системи для суспільства повинна стати результатом реформ. Адже лише за умови ефективного і адекватного функціонування системи громадського контролю та діяльності громадських організацій, суспільство може розвиватися на демократичних засадах та створювати умови для реалізації прав та обов'язків своїх громадян.

Список використаних джерел:

1. Дотримання прав людини у пенітенціарній системі України / К.А. Автухов, А.П. Гель, М.В. Романов, В.О. Човган, І.С. Яковець ; за загальною редакцією М.В. Романова. Харків : ТОВ «Видавництво Права людини», 2015. 480 с.
2. Концепція реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80>.
3. Кочерган П.В., Дановський А.О. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань та шляхи його удосконалення. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_30687.
4. Кримінально-виконавчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
5. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212.
6. Проект Закону про пенітенціарну систему №7337 від 24.11.2017 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62965.

7. Рудник Т.В. Гуманізм як принцип кримінально-виконавчого права. Підприємництво, господарство і право: Науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Ін-т приватного права і підпр-ва АПрН України та інш. Київ, 2007. № 11. С. 142–145.

8. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu/serednostrokovij-plan-prioritetnih-dij-uryadu-do-2020-roku-ta-plan-prioritetnih-dij-uryadu-na-2017-rik>.

9. Степанюк А.Х., Яковець І.С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: монографія. Харків: ТОВ «Кроссрууд». 2007. 183 с.

10. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленою Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.

11. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: підручник 4-ге вид., доп. і перероб. Київ: А. С. К. 2003. 1120 с.

УДК 343.01

ОЛІЙНИК О.С.

ПОНЯТТЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ ОЗНАКИ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У статті проведено дослідження спеціальних принципів кримінального права зарубіжних країн. З'ясовано їх поняття, сутність, характеристики, основні ознаки та способи закріплення в законі. Визначено, що принципи міжнародного кримінального права можна визначити як систему науково сформульованих, гранично узагальнених ідей, що виражають визнані світовою спільнотою вимоги, на яких ґрунтується міжнародне кримінальне право. Наголошено, що серед спеціальних принципів кримінального права можна виокремити: принцип вини, принцип «незнання закону не звільняє від відповідальності», принцип неприпустимості притягнення до кримінальної відповідальності двічі за один і той же злочин та навіть в певному ракурсі принцип законності, який набуває в кримінальному праві зарубіжних країн особливого значення (забарвлення). Доведено, що принцип особистої відповідальності, що виключає кримінальну відповідальність юридичних осіб, властивий міжнародному кримінальному праву, а також встановлення кримінальної відповідальності щодо юридичних осіб в національних законодавствах залишено на вирішення безпосередньо самими державами. Зроблено висновок щодо спеціальних принципів кримінального права зарубіжних країн та встановлено, що більшість з них знайшла своє відображення в таких міжнародно-правових актах, як Статут Міжнародного Суду, Статут ООН та найбільш розгорнуто – в Декларації про принципи міжнародного права. Дослідження сутності спеціальних принципів кримінального права зарубіжних країн надало змогу через призму правової системи кожної країни та її історії зрозуміти причини законодавчого закріплення таких положень та водночас відмови від таких дій з боку законодавця.

Ключові слова: принцип особистої відповідальності, принцип невідворотності покарання за вчинення будь-якої дії, яка за міжнародним правом вважається злочинною, не можна судити двічі за одне й те саме, принципи дії в часі, незнання закону не звільняє від відповідальності.

© ОЛІЙНИК О.С. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)